

Seminarium było okazją do przeglądu obecnego stanu wiedzy na temat kornika drukarza w aspekcie jego funkcji w ekosystemie leśnym oraz problemów ochrony lasu. Poza przybliżeniem zainteresowanym problematyki związanej z tym gatunkiem omówiono rozpoczynające się szczegółowe badania nad migracją korników na styku terenów chronionych i lasów gospodarczych, tempem rozprzestrzeniania się gniazd kornikowych w obu wymienionych środowiskach oraz niektórymi aspektami biologii gatunku. Badania z zakresu tego określonego tematu będą prowadzone przez zespół autorów z różnych ośrodków naukowych Polski, a koordynowane przez Zakład Lasów Naturalnych IBL w Białowieży. Równoległe z Puszcza Białowieską podobne badania będą realizowane również w Parkach Narodowych: Gorczańskim i Wigierskim.

Jerzy M. Gutowski

Końcowe wnioski

z sesji Państwowej Rady Ochrony Przyrody (w dn. 27 października i 21 grudnia 1995) nt. gospodarki rybackiej i wędkarskiej, prowadzonej w ekosystemach wodnych objętych ochroną w rezerwach przyrody i w parkach narodowych*

1. Zgodnie ze współczesną wiedzą ekologiczną ryby stanowią w sieci zależności troficznych biocenoz element kluczowy, szczególnie silnie oddziałujący na przeżywalność potencjalnych ofiar i ich strategię życiową, a w konsekwencji na różnorodność gatunkową zespołów. Znajomość oddziaływań troficznych w biocenozach, przede wszystkim roli ryb, może być wykorzystywana do kontroli zakwitów glonów, a w efekcie do poprawy jakości wody.

2. Rybactwo i wędkarstwo oddziałując na zagęszczenie i strukturę populacji drapieżników pierwszego rzędu (ryby drapieżne) i drugiego rzędu (tzw. ryby spokojnego żeru) może pośrednio wywierać znaczny wpływ na różnorodność i stabilność całej biocenozy. Stąd konieczność analizy wszelkich zabiegów gospodarczych podejmowanych w rezerwach przyrody i parkach narodowych pod kątem niesionych przez nie zagrożeń dla chronionych zasobów.

3. Wychodząc z powyższych przesłanek i ustawy o ochronie przyrody z dn. 16 października 1991 r. uważa się, że działalność rybacka i wędkarska na obiektach chronionych winna być podporządkowana wymogom ochrony przyrody, a szczególnie ochrony różnorodności całej biocenozy (lub zachowaniu warunków sprzyjających jej restytucji), jak też zachowaniu czystości i jakości wód jeziora czy rzeki.

* Niniejsze wnioski dotyczą artykułów przedstawionych w „Chrońmy Przyr. Ojcz.” 1996, 52, z. 3, a szczególnie pracy A. Hillbricht-Ilkowska, A. Prejs: *Uwagi o roli...*, tamże, s. 36-42.

4. Powyższe oznacza, że działalność rybacka i wędkarska na obiektach chronionych winna:

a) wykorzystywać wiedzę ekologiczną o bezpośrednim i pośrednim oddziaływaniu ryb na biocenozę, oraz dysponować rozpoznaniem skutków konkretnych przedsięwzięć na biocenozę chronionego ekosystemu;

b) powinna dysponować znajomością flory i fauny obiektu chronionego, a szczególnie zespołów bezkręgowców wrażliwych na drapieżnictwo ryb (np. duże wioślarki), zagrożonych (np. relikty), jak też rozpoznaniem nacisku ptactwa wodnego na zespoły ryb. Oznacza to indywidualne podejście do każdego chronionego obiektu;

c) powinna być włączona do planów ochrony rezerwatu lub parku jako składnik tychże planów zgodnie z „Zasadami sporządzania operatów ochrony zasobów wodnych” (a szczególnie §§ 20, 21, 23 i 24 – o warunkach dopuszczania rybackstwa i wędkarstwa) stanowiących część planów ochrony parków narodowych**, zaś zgodnie z decyzją Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa Nr 30 z dnia 20 grudnia 1993 – obowiązującymi również i dla rezerwatów.

5. Z powyższego wynika również, że działalność rybacka i wędkarska na obiektach chronionych nie może się opierać na takich zasadach ekonomicznych, których celem jest maksymalizacja zysku. Może być dopuszczona jedynie jako podtrzymująca lub odtwarzająca różnorodność biologiczną i sprzyjająca czystości wód ekosystemu wodnego. Opierając się na takich przesłankach należy kształtować rybostan obiektu chronionego, tj. ustalać wielkości i rodzaje odłowów i zarybień.

6. Działalność wędkarska i rybacka może być dopuszczona lub kontynuowana na jeziorach chronionych, jeśli zachowane będą warunki, o jakich mowa w pktach 3–5.

7. Działalność rybacka na obszarach chronionych w warunkach silnej eutrofizacji*** powinna:

a) dążyć do odtworzenia zespołu ryb właściwego danemu siedlisku wodnemu, a szczególnie populacji gatunków zagrożonych, ginących lub rzadkich, stosując rodzimy materiał zarybieniowy;

b) propagować gatunki drapieżne (przede wszystkim szczupak, sandacz) m.in. przez odpowiednio prowadzone zarybienia (wylęgiem podchowyanym i narybkiem, co umożliwi większe przeżycie ryb i tym samym zwiększa skuteczność zarybienia), jak też dostosowanie wymiarów ochronnych do powyższych celów;

c) intensywnie usuwać drobne karpiozarybki (ukleja, krąp, leszcz, płóc), starając się utrzymać ich zagęszczenie na poziomie pozwalającym

** Zob. *Plany ochrony parków narodowych – instrukcja ogólna i zasady sporządzania* 1994. Warszawa, ss. 229, Wyd. Min. Ochr. Środ., Zasobów Nat. i Leśnictwa.

*** Zob. artykuł: A. Hillbricht-Ilkowska, A. Prejs („Chrońmy Przyr. Ojcz.” 1996, 52, z. 3, s. 36–42).

na istnienie licznych i zróżnicowanych gatunkowo bezkręgowców (szczególnie zooplanktonu);

d) konsultować wszelkie programy zarybieniowe (w tym także koregonidów) z organem nadzorującym i realizującym ochronę przyrody na danym obszarze.

8. Zarówno powyższe zasady, jak i uwarunkowania omówione w punktach 3, 4 i 5 powinny być przede wszystkim brane pod uwagę przy tworzeniu nowych obszarów chronionych, które obejmują jezioro(ra), rzekę lub strumień. Powinno to znaleźć odbicie w odpowiednim akcie prawnym (zarządzeniu) w sposób informujący precyzyjnie o zasadach i/lub ograniczeniach działalności rybackiej i wędkarskiej i jej podporządkowaniu celom ochrony przyrody.

9. Niezależnie od powyższego (p. 8) konieczne jest dokonanie w najbliższej przyszłości przeglądu gospodarki rybackiej i wędkarskiej nie tylko na obszarze parków narodowych (co aktualnie ma miejsce), ale również w:

a) jeziorach, które są rezerwatami ptactwa wodnego, jako że gospodarka rybacka i wędkarska nie może kolidować z pokarmowymi i siedliskowymi wymaganiami ptactwa (np. „Jezioro Łuknajno”, „Jezioro Drużno”, „Jezioro Pogubie Wielkie”, „Jezioro Warnoły”, „Jezioro Świdwie”);

b) większych jeziorach mezotroficznym lub słabo zeutrofizowanych o wysokiej jakości wód, jak np. „Jezioro Hańcza” (rezerwat krajobrazowy), „Jezioro Dobskie” (rez. krajobrazowy), jeziorach rezerwatu leśno-krajobrazowego „Krutynia”, „Jezioro Nidzkie” (rez. krajobrazowy);

c) płytkich jeziorach dystroficznych, śródleśnych o wysokiej przezroczystości wód (np. jezior lobeliowych), którym często grozi przekształcenie w stawy hodowlane (użyźniane i zarybiane).

10. Dążyć do tego, aby powyższymi zasadami działalności rybackiej i wędkarskiej objąć również jeziora niektórych parków krajobrazowych, a szczególnie jeziora o wysokiej jakości wód oraz różnorodności życia (w tym miejsca występowania gatunków reliktowych). Jest to sprawa pilna z uwagi na częste przekazywanie jezior w takich obszarach prywatnym ajentom lub spółkom rybackim.

Anna Hillbricht-Ilkowska

Z działalności Państwowej Rady Ochrony Przyrody

Prezydium Państwowej Rady Ochrony Przyrody, na posiedzeniu w dniu 15 marca 1996 r., prowadzonym przez prof. dr Ewę Symonides, przewodniczącą PROP, zaopiniowało: wnioski dotyczące powołania biegłych z zakresu ochrony przyrody; prace zgłoszone do nagrody przyznawanej przez Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa i wiele innych spraw bieżących.